

ENTREVISTA AMB I. P. : SOBRE LA COL·LECTIVITZACIÓ DE “CAN TORRAS” DURANT LA GUERRA CIVIL

Jordi Pradas i Andreu

PRESENTACIÓ.

I. P. va nèixer el 9 de juny de 1905. Als tretze anys, després de quedar orfe, entra a treballar a “Torras Herrerías i Construcciones”, gran fàbrica metal·lúrgica establerta al Poblenou, en qualitat d'aprenent. Gràcies a l'obtenció d'una beca municipal per a estudiar a l'Escola d'Arts i Oficis de Gràcia, barri on vivia. Assolí la categoria d'enginyer mecànic electricista, i posteriorment la d'aparellador. L'any 1936 fou proposat pel Comité d'Empresa com a cap de tallers, càrrec que ocupà al llarg de tot el conflicte bèlic. No se li coneix al Senyor P. cap altra activitat associativa o sindical, llevat de pertànyer a la Congregació Mariana de Gràcia.

La present entrevista fou realitzada el 28 de maig de 1985, entre dos quarts de cinc i set de la tarda; naturalment, el que es publica a continuació n'és un extracte. El rerafons fou un estudi proposat per la Universitat Autònoma de Barcelona sobre organització i vida quotidiana a la rera guarda durant la Guerra Civil.

Per raons fàcils de comprendre prefereixo amagar el nom de la persona entrevistada.

JORDI PRADAS - “Torras Herrerías i Construcciones” esdevingué indústria de guerra cap a finals del 1938 o principis del 1939, segons vós m'acabeu de dir. Quines eren les activitats de l'empresa?

I. P. – Ens vam dedicar a construir uns aparells una mica estranys. El “llençapilars” era una mena d'enginy que elevava uns pilars sobre els que s'estenien uns rails. Es tractava d'una mena de pont de campanya, si bú un cop instal·lat trontollva tot. Després teníem allò que anomenaven “carrillos elásticos”, procediment molt ineficaç pel trasllat de canons, i vàrem intentar el blindatge de camions, també amb mals resultats. Val a dir que nosaltres no erem els dissenyadors, ens limitaven a executar el que venia de fora. Aquestes construccions coincidiren amb l'arribada d'un enginyer italià, un tal Loritto, de procedència molt fosca. Prou que nes adonàven que totes aquestes construccions eren del tot inoperants però no hi podíem fer res. L'acusació de sabotatge estava a l'ordre del dia. També fabricarem d'altres estris més convencionals, com llits de campanya.

Recordo una anècdota molt curiosa: el comité d'empresa decidí, sense solta nivolta, empendre la fabricació de submarins. Tot el món anava atrafegat amb els submarins; fins i tot la meva dona, que era bibliotecària, m'ajudà en la recerca d'aspectes tècnics. El comité va acudir al comité corresponent de la “Maquinista Terrestre i Marítima” per a fer la comanda de motors, i d'allí els van fer fora sense contemplacions. No cal dir que no se'n tornà a parlar, dels submarins.

J.P. - Val a dir que la fàbrica estava al Poblenou i la secció tècnica i administrativa al centre de la ciutat, no és així?

I.P. - Així és, en efecte. Teníem els despatxos a la Ronda de Sant Pere, prop de l'arc del

Triomf. La fàbrica, al Poblenou, constava de quatre seccions: fundició, ferreria, laminació i estructures. Val a dir que la feina més pesada es realitzava al tren de laminació.

J.P. - Com es realitzà el procés de col·lectivització?

I.P. - Les notícies que en tinc són un xic distants, doncs jo estava a la secció tècnica. De totes feines, la meva feina m'obligava a mantenir un cert contacte amb els obrers.

El procés de col·lectivització fou molt correcte. El comitè d'empresa constava d'un delegat per secció, més dos tècnics (recordo el nom d'un d'ells, un enginyer anomenat J.V., que gaudia d'un gran prestigi entre els treballadors). Val a dir, en tot cas, que foren escollits els elements més capacitats, els qui millor podien controlar els més radicals, si bé d'aquests n'hi havia pocs.

Les relacions entre tècnics i treballadors sempre foren molt estables, llevat d'alguna situació aïllada. En concret, en el tren de laminació hi havia alguns directors i encarregats de posició molt conservadora, però mai tingueren xocs greus amb els obrers.

J.P. - Com es desenvolupà el treball a nivell de fàbrica?

I.P. - Ja he dit que el control i la mateixa actitud dels obrers fou molt correcta, però la organització de la producció era fluixa. El nivell de productivitat baixà molt en comparació amb anys anteriors i teníem greus problemes de tipus financer. La provisió de primeres matèries estava en funció de l'estoc prèviament acumulat. Un altre problema molt greu el teníem en el proveïment d'energia, tant pel que fa a l'escassetat de carbó com per les continuades restriccions d'electricitat. En canvi, vam tenir la sort de disposar de grans quantitats de ferralla, provinent dels enderrocs i les destruccions originades pels bombardejos.

J.P. - Parlant de bombardejos, resultà "Can Torras" especialment castigada pels atacs enemics?

I.P. - No vam patir desperfectes greus. Recordo que, una vegada, una bomba va destruir una escola molt propera a la fàbrica; afortunadament, en aquell moment era buida. El Poblenou i la Barceloneta eren barriades de gran concentració industrial i, per tant, eren un objectiu militar. La Barceloneta va patir molt, tenint en compte la proximitat de les vivendes a les instal·lacions industrials. Per sort, ni ells ni nosaltres teníem molta punteria!

J.P. - A nivell de seccions, de les que hem parlat abans, hi havia grans diferències, a nivell de comportament o de jerarquies entre els treballadors, per exemple?

I.P. - Si. Com ja he dit, hi havia seccions, sobre tot el tren de laminació, on la feina era més dura, i això els treballadors ho tenien molt present. Cal afegir una cosa molt important, i és el predomini de l'operari i el peó especialitzats pel damunt dels peons no especialitzats. Això representava un grau de consciència de la necessitat de fer una feina ben feta molt alt, i a més hi havia un cert nivell cultural.

Pel que fa als diners, s'establí el salari únic sobre una escala aproximada de pagar el peó amb 80 pessetes a la setmana, el peó especialitzat amb 90, l'operari amb 100 i una mica més pels tècnics, potser 110 o 120 (jo venia a guanyar unes 500 pessetes al mes, encara no hi arribava). Naturalment, es van suprimir les primes, que eren molts habituals. Però, posteriorment, els mateixos treballadors van decidir el restabliment de les

primes.

J.P. - Parlem de la direcció de l'empresa.

I.P. - De tècnics n'hi havia uns 25 o 30, incloent-hi els que estaven al taller. Naturalment, el Sr. Torras fugí poc després de l'esclat de la guerra, i el comité posà com a cap un veritable enginyer, el Sr. F. A., que posteriorment, potser després dels Fets de Maig -no ho recordo bé- fou substituït per un militar republicà, el coronel Ruano.

Entre el personal tècnic no hi havia radicalitzacions polítiques de cap mena, ni per un cantó ni per l'altre. Tot girava al voltant d'un centre-dreta, centre-esquerra. Qui més, era catalanista.